
III. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 657.421.3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

I. М. ТРУНІНА, доктор економічних наук, професор
(Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського)

Анотація. *Мета статті* полягає у визначенні шляхів удосконалення організації обліку нематеріальних активів, які нині набувають усе більшої значимості в розвитку підприємства, оскільки втілюють в собі таку складну групу активів, як інтелектуальні активи підприємства. Переваги та необхідність використання нематеріальних активів у діяльності підприємства, визначені у статті, формують основу системного розуміння значимості нематеріальних активів. **Методика дослідження.** Вирішення поставлених у статті завдань здійснено за допомогою таких загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: аналізу та синтезу, систематизації та узагальнення, діалектичного підходу. **Результати.** Фінансова звітність українських підприємств свідчить, що питання визнання нематеріальних активів та їх відображення в обліку знаходяться на етапі активної науково-методичної розробки. У статті ідентифіковано ключові проблеми обліку нематеріальних активів і визначено основні шляхи їх вирішення. **Практична значущість результатів дослідження.** У статті запропоновано внести зміни до рахунку 12 «Нематеріальні активи» та представлено його вдосконалену форму. Основні наукові положення статті можна використовувати в обліково-аналітичній діяльності промислових підприємств.

Ключові слова: нематеріальні активи, облік, план рахунків, оцінка, ідентифікація.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах зростає значимість науково-технічних розробок, які обліковуються на підприємстві у вигляді нематеріальних активів (НМА), адже саме їх наявність значною мірою визначає конкурентоспроможність продукції. Але, на відміну від підприємств із розвинених країн, в українській практиці існує безліч проблем, пов'язаних з оцінкою та відображенням в обліку даних активів. Відповідно актуальності набуває питання визначення ролі та

впливу нематеріальних активів на діяльність вітчизняних підприємств, а також виявлення проблемних аспектів їх обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження методики обліку та аналізу використання нематеріальних активів у вітчизняній практиці зробили Т. Банасько [1], О. Бондаренко [2], І. Боярко [3], Р. Каплан [6], А. Касич [9], Н. Кузин [10], Н. Мамонтова [11], В. Манакін [11], М. Мартіянова [13], Р. Рейлі [20], О. Фурманчук [22], Дж. Р. Хітчнер [23] та багато інших учених. Дослідження питань обліку й аналізу НМА є

важливим і з позицій нарощування прибутковості діяльності [7]. Однак, ще безліч питань, пов'язаних із темою даного дослідження, залишаються невирішеними, зокрема: зарахування об'єктів НМА на баланс підприємства, розроблення порядку їх визнання та чіткої методики обліку, достовірна оцінка й ідентифікація НМА, прийняття єдиної класифікації НМА, а також реальне відображення даних активів у звітності.

Формування цілей статті (постановка

завдання). Метою статті є дослідження теоретичних основ обліку НМА та розробка рекомендацій щодо вдосконалення організації їх обліку на вітчизняних підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сутність нематеріальних активів розглядається у працях багатьох учених і науковців. Кожен із них висвітлює поняття нематеріальних активів зі своєї точки зору (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз підходів до розкриття поняття «нематеріальний актив» у різних джерелах

Джерело	Визначення поняття «нематеріальний актив»
1. Як інтелектуальна власність	
Б. Фостер [25]	Нематеріальний актив – це інтелектуальний капітал, який дозволяє компанії існувати, посилюючи її конкурентні переваги
Р. Каплан [6]	Нематеріальний актив – це, з одного боку, такий, що згідно зі стандартами бухгалтерського обліку оцінюється як нематеріальний, з іншого – це інтелектуальний капітал, який складається із знань працівників, організаційної структури підприємства та інтелектуальної власності, тобто не є об'єктом бухгалтерського обліку
О. Щур [24]	Нематеріальний актив – це придбаний чи (або) створений платником податків результат інтелектуальної діяльності та інший об'єкт інтелектуальної власності (виключні права на них), що використовується у виробництві продукції (виконанні робіт, наданні послуг) чи для управлінських потреб організації протягом тривалого періоду (понад 12 місяців)
Податковий кодекс України [18]	Нематеріальний актив – це об'єкт інтелектуальної, у тому числі промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані в порядку, установленому відповідним законодавством, об'єктом права власності платника податку
2. Як актив, що не має матеріальної (фізичної) форми	
ПСБО 8 [19]	Нематеріальний актив – це немонетарний актив, який не має матеріальної форми, а також може бути ідентифікований та утримуватися на підприємстві з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, адміністративних потреб або надання в оренду іншим суб'єктам господарювання
МСФЗ 38 [15]	Нематеріальний актив – це ідентифікований немонетарний актив, що не має фізичної форми
Р. Рейлі [20]	Нематеріальний актив – це цінність, що не є фізичним, матеріальним об'єктом, але має вартісну, грошову оцінку
Н. Мамонтова [11]	Нематеріальний актив – це довгостроковий актив, що не має фізичної субстанції, але має вартість. Це актив, який використовується в операційній діяльності та забезпечує власнику певні права, але не існує фізично
Н. Єрмакова [4]	Нематеріальний актив – це актив, який не має матеріальної речової форми, але приносить підприємству додатковий прибуток або створює умови для його отримання
Дж. Хітчнер [23]	Нематеріальний актив – це нефінансовий і нефізичний актив, який дозволяє підвищувати вартість підприємства
3. Як складова потенціалу підприємства, що приносить дохід	
В. Манакін [12]	Нематеріальний актив – це складова частина потенціалу підприємства, здатна забезпечувати економічну користь протягом відносно тривалого періоду

Продовж. табл. 1

Джерело	Визначення поняття «нематеріальний актив»
Р. Холл [26]	Нематеріальний актив – це вкладення в нематеріальні об'єкти, які використовуються в господарській діяльності протягом тривалого періоду та приносять дохід
Р. Мірошник [14]	Нематеріальний актив – це об'єкт, що використовується протягом тривалого часу, може бути ідентифікований на підприємстві та приносить прибуток під час користування
4. Як права володіння (власності)	
Т. Банасько [1]	Нематеріальний актив – це категорія, яка виникає внаслідок володіння правами на об'єкти інтелектуальної власності, або обмежені природні ресурси для використання в господарській діяльності для отримання прибутку. Також це доступ до прав власності автора, які захищено правами, що самі по собі і є нематеріальними активами
А. Саюн [21]	Нематеріальний актив – вартість документально оформлених прав користування землею, водою, іншими природними ресурсами, а також патентами, авторськими правами, товарними знаками, програмним забезпеченням комп'ютерних технологій

Дослідивши та узагальнивши роботи вітчизняних і зарубіжних учених, виокремимо основні підходи, за якими розкривається сутність НМА. Так, НМА розглядаються як: а) інтелектуальна власність; б) актив, що не має матеріальної (фізичної) форми; в) складова потенціалу підприємства, що приносить дохід; г) права володіння (власності). Склад нематеріальних активів – це сукупність прав підприємства розпоряджатися об'єктами інтелектуальної та промислової власності й переваг підприємства, у порівнянні з іншими суб'єктами підприємницької діяльності.

Таким чином, доцільно під НМА розуміти всю сукупність неосяжних (за природою втілення) активів, які застосовуються у створенні кінцевого продукту, підвищують вартість самого підприємства, а на баланс мають право бути зараховані лише ті активи, які відповідають визначеним ознакам ідентифікації.

Дані активи – це майно підприємства, яке не має уречевленої форми, може бути достовірно визначено, має свою вартісну оцінку та приносить економічну вигоду (дохід) своїм власникам від його використання.

Співставлення вищенаведених понять нематеріальних активів дозволяє встановити основні ознаки, притаманні даним активам: відсутність матеріальної форми; тривалість використання (більше одного року); їх контроль відбувається в результаті минулих подій; можуть бути ідентифіковані; утримуються підприємством із метою їх використання, а

не в якості інвестицій; складність визначення величини майбутнього прибутку від їх використання; мають цінність лише для одного підприємства; мають схильність до технічного старіння.

Зазначені особливості характеризують нематеріальні активи як узагальнене поняття результатів творчої діяльності й засобів індивідуалізації юридичної особи, як форма права, що приносить власнику дохід, розмір якого залежить від обсягу цих прав.

Отже, НМА – це багатоаспектне поняття. По-перше, вони представляють ту частину майна підприємства, яка не має матеріально-уречевленої форми, або його матеріально-уречевлена форма не має суттєвого значення для використання в господарській діяльності. По-друге, НМА є немонетарними активами, які мають вартісну оцінку. Тільки у випадку вартісної оцінки вони можуть бути взяті на облік з усіма наслідками фінансово-економічного характеру. По-третє, НМА є засобом отримання вигоди для їх розпорядника. Вони створюють конкурентну перевагу підприємства, прямо або опосередковано приносять дохід, унаслідок чого досягається ефект капіталізації.

Для обліку НМА, відповідно до Інструкції № 291, призначено рахунок 12 «Нематеріальні активи» [5]. За дебетом рахунка 12 відображаються придбання або отримання внаслідок розробки (від інших фізичних або юридичних осіб) НМА, які обліковуються за первісною вартістю, та сума дооцінки таких

активів. За кредитом – вибуття нематеріальних активів унаслідок продажу, безоплатної передачі або неможливості отримання підприємством надалі економічних вигід від його використання та сума уцінки нематеріальних активів.

Відображення нематеріальних активів в обліку можливе після проведення їх ідентифікації. Зазначена у визначенні нематеріальних активів можливість ідентифікації означає, що актив можна розпізнати як самостійну одиницю. Ідентифікований актив – це актив, який може бути розпізнаний у ряді інших активів, мати свої, лише йому властиві, ознаки та характеристики. Такий актив можна використовувати незалежно або в сукупності з іншими активами, відокремлювати від підприємства (продавати, передавати в користування тощо). Тобто, відносно конкретного об'єкта нематеріальних активів повинна існувати можливість вилучення його із сукупного майна, зафіксованого на балансі підприємства, відокремлення його від інших активів і розпорядження ним.

Отже, нематеріальні активи – це багатогранне поняття. Слід зазначити, що упорядкований облік та достовірне відображення інформації про нематеріальні активи у звітності підприємства має вагоме значення для отри-

мання найбільш оптимального та позитивного ефекту від використання даних активів.

Загалом під час використання та проведення обліку нематеріальних активів виникає безліч проблем, які потребують оперативного вирішення. Основними з них є:

- 1) неоднозначне трактування сутності НМА;
- 2) неможливість їх достовірної ідентифікації;
- 3) складність оцінки, оскільки не існує єдиної методики розрахунку цінності НМА для конкретного суб'єкта господарювання;
- 4) недостатньо сформована правова база з обліку даних активів.

Усі ці проблеми повинні вирішуватись, особливо беручи до уваги необхідність удосконалення змісту фінансової звітності відповідно до вимог МСФЗ, на чому наголошено в роботі [8].

Також слід зазначити, що відсутність НМА чи недостовірне висвітлення інформації про їх наявність призводить про «іміджевих» втрат підприємства в очах потенційних інвесторів. Тому нижче наведені переваги, які отримують досліджувані компанії від використання та відображення у своїй звітності наявних НМА (рис. 1).

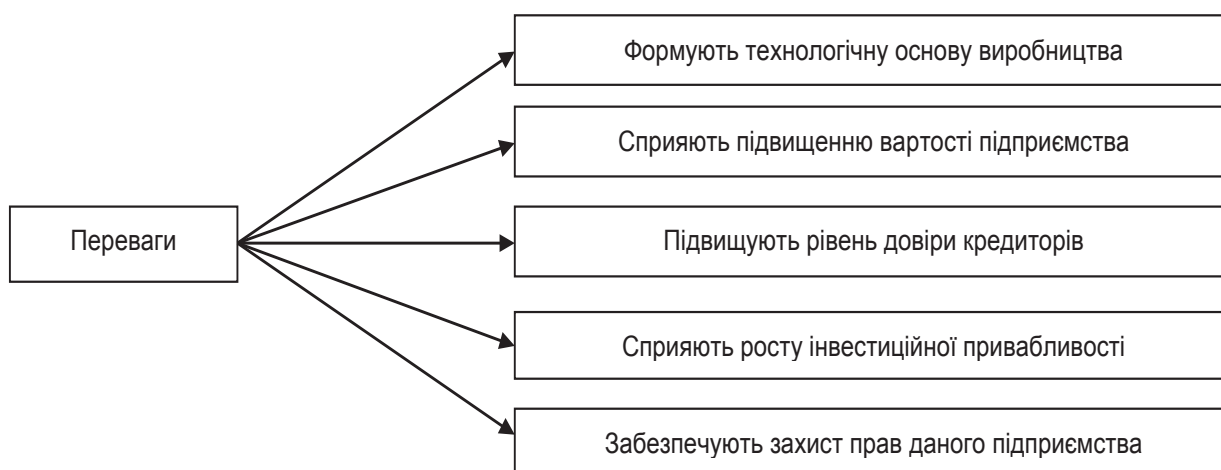

Рис. 1. Переваги використання НМА у діяльності підприємства

На основі вивчення зарубіжного досвіду використання та відображення у звітності нематеріальних активів, а також його порівняння з вітчизняними підприємствами, ниж-

че визначені основні проблеми, пов'язані з використанням та обліком НМА, і запропоновані рекомендації щодо їх вирішення (табл. 2).

Таблиця 2

Пропозиції щодо усунення проблем, пов'язаних із використанням та обліком нематеріальних активів на вітчизняних підприємствах

Проблеми оцінки та обліку нематеріальних активів	Пропозиції щодо їх подолання
Неоднозначне тлумачення поняття «нематеріальні активи».	Удосконалити правову базу з обліку НМА.
Неефективне управління даними активами.	Удосконалити систему контролю НМА.
Відсутність єдиної доцільної методики оцінки НМА.	Визначити єдиний, оптимальний підхід щодо оцінювання вартості НМА.
Недосконалість організації збалансованості обліку.	Підвищити рівень кваліфікації, знань бухгалтерів з обліку НМА.
Відсутність єдиної класифікації НМА.	Розробити єдині критерії щодо віднесення того чи того об'єкта НМА до відповідної групи.
Відсутність методики інвентаризації НМА.	Запозичувати зарубіжний досвід щодо оцінки та обліку НМА
Проблеми під час визнання активів нематеріальними.	
Недооцінювання такої категорії, як гудвіл	

Вищенаведені проблеми присутні майже на кожному вітчизняному підприємстві та призводять до порушення облікового процесу, недостатнього висвітлення у звітності інформації про нематеріальні активи, недостовірної їх оцінки. Вирішувати ці проблеми слід систем-

но за допомогою всіх можливих засобів і набутих знань. У статті пропонується вдосконалення рахунку 12 «Нематеріальні активи» відповідними субрахунками, а саме: додати такі субрахунки, як «Поточні» та «Довгострокові» нематеріальні активи (табл. 3).

Таблиця 3

Удосконалений рахунок 12 «Нематеріальні активи»

Код	Назва рахунку	Рахунок (субрахунок) другого порядку	Рахунок (субрахунок) третього порядку	Назва субрахунку
12	Нематеріальні активи	121	Права користування природними ресурсами	
			121.1	Поточні
			121.2	Довгострокові
		122	Права користування майном	
			122.1	Поточні
			122.2	Довгострокові
		123	Права на комерційні позначення	
			123.1	Поточні
			123.2	Довгострокові
		124	Права на об'єкти промислової власності	
			124.1	Поточні
			124.2	Довгострокові
		125	Авторське право та суміжні з ним права	
			125.1	Поточні
125.2	Довгострокові			
127	Інші нематеріальні активи			
	127.1	Поточні		
	127.2	Довгострокові		

Додані субрахунки дадуть змогу більш чітко розмежувати нематеріальні активи за строком їх використання, що має важливе значення під час нарахування амортизації на дані об'єкти обліку.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямку. Отже, розробка науково обґрунтованих методичних рекомендацій щодо бухгалтерського обліку й аналізу нематеріальних активів, а також удосконалення рахунку 12 «Нематеріальні активи» та первинного документа з обліку НМА дасть змогу підприємствам: більш раціонально організувати документообіг; самостійно обґрунтовувати та розробляти облікову політику; підвищувати аналітичність і достовірність облікових даних; своєчасно формувати інформацію, необхідну для управління нематеріальними активами та визначення резервів підвищення ефективності їх використання.

Подальших досліджень потребують питання методичного забезпечення аналізу ефективності використання НМА та їх спрямування на прискорене економічне зростання підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Банасько Т. Проблеми та перспективи дослідження нематеріальних активів в Україні / Т. Банасько // Економіст. – 2010. – № 2. – С. 30–33.
2. Бондаренко О. С. Визнання нематеріальних активів у вітчизняній і зарубіжній практиці господарювання [Електронний ресурс] / О. С. Бондаренко, М. С. Гончаренко // Ефективна економіка. – 2010. – № 9. – Режим доступу: www.economy.nauka.com.ua. (дата звернення: 8.05.16). – Назва з екрана.
3. Боярко І. М. Роль нематеріальних активів у створенні цінності компанії / І. М. Боярко, Я. В. Самусевич // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 3 (117). – С. 86–94.
4. Ермакова Н. А. Организационно-учетные аспекты анализа состояния и движения нематериальных активов в вертикально-интегрированных структурах / Н. А. Ермакова, А. Р. Газизова // Экономический анализ: теория и практика. – 2009. – № 16 (145). – С. 25–31.
5. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Електронний ресурс]: інструкція від 30.11.1999 р. № 291, зі змінами і доповненнями. – Режим доступу: buhgalter911.com. (дата звернення: 8.05.16). – Назва з екрана.
6. Каплан Р. С. Стратегические карты. Трансформация нематериальных активов в материальные результаты: пер. с англ. / Р. С. Каплан, Д. П. Нортон. – Москва: ЗАО «Олимп – Бизнес», 2005. – 512 с.
7. Касич А. О. Науково-методичні аспекти обліково-аналітичного забезпечення управління прибутком підприємства / А. О. Касич, Р. М. Циган, О. І. Карбан // Проблеми економіки. – Харків : ВД «Інжек», 2013. – № 1. – С. 252–257.
8. Касич А. О. Проблеми впровадження МСФЗ в Україні та шляхи їх вирішення / А. О. Касич, Я. Ю. Яковенко // Облік і фінанси. – 2013. – № 1. – С. 128–132.
9. Касич А. О. Теоретичні основи оцінки та обліку нематеріальних активів / Касич А. О., Хітч І. Г. // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» : зб. наук. праць. Сер. : Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. – Харків : НТУ «ХПІ». – 2013. – № 50 (1023). – С. 69–75.
10. Кузик Н. П. Актуальні проблеми обліку та оцінки нематеріальних активів / Н. П. Кузик, О. А. Боярова // Облік і фінанси АПК. – 2010. – № 3. – С. 40–44.
11. Мамонтова Н. А. Новітні підходи до визначення вартості нематеріальних активів / Н. А. Мамонтова // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 5 (107). – С. 228–235.
12. Манакін В. Проблема обліку нематеріальних активів в Україні / В. Манакін, О. Рябенко // Схід. Економіка. – 2010. – № 2 (102). – С. 63–66.

13. Мартиянова М. П. Нематериальные активы предприятия / М. П. Мартиянова, Т. Г. Ширинина // Бизнес Информ. – 2010. – № 3 (2). – С. 71–72.
14. Мірошник Р. О. Управління розвитком нематеріальних активів підприємства / Р. О. Мірошник // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Сер. : Проблеми економіки та управління. – 2011. – № 642. – С. 91–95.
15. Нематеріальні активи : Міжнародний стандарт фінансової звітності (IAS) 38 затверджений радою КМСБО у липні 1998 р., зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ade-solutions.com. (дата звернення: 8.05.16). – Назва з екрана.
16. Оцінка майнових прав інтелектуальної власності : Національний стандарт 4 від 03.10.2007 р. №1185 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua. (дата звернення: 10.05.16). – Назва з екрана.
17. Нашкерська Г. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. / Нашкерська Г. В. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 464 с.
18. Податковий кодекс України : прийнятий Верховною Радою України 2 груд. 2010 р. № 2755-VI : текст із змін. станом на 1 січ. 2012 р. / М-во юстиції України. – Офіц. вид. – Київ : Укрправінформ, 2012. – 455 с.
19. Нематеріальні активи : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 від 18.10.1999 р. № 242, зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: buhgalter911.com. (дата звернення: 10.05.16). – Назва з екрана.
20. Р. Рейли Оценка нематериальных активов : [пер. с англ.] / Р. Рейли, Р. Швайс. – Москва : Квинто-консалтинг, 2005. – 792 с.
21. Саюн А. О. Формування облікової політики нематеріальних активів / А. О. Саюн // Фінансовий простір. – 2011. – № 4. – С. 93–95.
22. Фурманчук О. С. Актуальні проблеми обліку та контролю нематеріальних активів / О. С. Фурманчук, А. В. Нижник // Економіка і регіон. – 2010. – № 4 (27). – С. 111–116.
23. Хитчнер Дж. Р. Оценка стоимости нематериальных активов : [пер. с англ.] / Дж. Р. Хитчнер. – Москва : Маросейка, 2008. – 144 с.
24. Щур О. В. Визнання та ідентифікація нематеріальних активів / О. В. Щур, Т. В. Олексієнко // Економіка і регіон. – 2010. – № 1 (24). – С. 80–85.
25. Foster B. P. Valuating Intangible Assets / B. P. Foster, R. Fletcher, W. D. Stout // CPA Journal. – 2003. – October. – pp. 18–22.
26. Hall R. The strategic analysis of intangible resources / R. Hall // Strategic Management Journal. – 1992. – Vol. 13. – pp. 135–144.

REFERENCES

1. Banasko, T. (2010). Problemy ta perspektyvy doslidzhennia nematerialnykh aktyviv v Ukraini [Problems and prospects of research of intangible assets in Ukraine]. *Ekonomist – Economist*, 2, 30–33.
2. Bondarenko, O. S. & Honcharenko, M. S. (2010). Vyznannia nematerialnykh aktyviv u vitchyzniani i zarubizhnii praktytsi hospodariuvannia [Recognition of intangible assets in domestic and foreign practice]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 9. Retrieved from www.economy.nauka.com.ua. (accessed 31 May 2016) [in Ukrainian].
3. Boiarko, I. M. & Samusevych, Ia.V. (2011). Rol nematerialnykh aktyviv u stvorenni tsinnosti kompanii [Role of intangible assets in value creation of the company]. *Aktualni problemy ekonomiky – Actual problems of economy*, 3 (117), 86–94 [in Ukrainian].
4. Ermakova, N. A., Gazizova, A. R. (2009). Organizacionno-uchetnye aspekty analiza sostojanija i dvizhenija nematerial'nyh aktivov v vertikal'no-integrirovannyh strukturah [Organizational and registration aspects of the analysis of a state and the movement of intangible assets in vertically integrated structures]. *Jekonomi4eskij analiz: teorija i praktika – Economic analysis: Theory and Practice*, 16(145), 25–31 [in Ukrainian].

5. Pro zastosuvannya Planu rakhunkiv bukhhalterskoho obliku aktyviv, kapitalu, zoboviazan i hospodarskykh operatsii pidprijemstv i orhanizatsii: Instruksiiia vid 30.11.1999 r. № 291, zi zminamy i dopovnenniamy [The application of the Plan of Accounts for assets, capital, liabilities and business operations of enterprises and organizations from November 30, 1999, № 291]. Retrieved from buhgalter911.com. (accessed 8 May 2016) [in Ukrainian].
6. Kaplan, R. S. & Norton, D. P. (2005). *Strategicheskie karty. Transformacija nematerial'nyh aktivov v material'nye rezul'taty* [Strategic maps. Transformation of intangible assets in material results]. Moscow: ZAO «Olimp – Biznes» [in Russian].
7. Kasyh, A. O., Tsyhan, R. M. & Karban, O. I. (2013). Naukovo-metodychni aspekty oblikovo-analitychnoho zabez-pechennia upravlinnia prybutkom pidprijemstva [Scientific and methodological aspects of accounting and analytical software of enterprise profit management]. *Problemy ekonomiky – Problems of Economics*, (1), (pp. 252–257). Kharkiv: VD «Inzhhek» [in Ukrainian].
8. Kasyh, A. O. & Yakovenko, Ia. Iu. (2013). Problemy vprovadzhenia MSFZ v Ukraini ta shliakhy yikh vyrishennia [Problems of implementation of IFRS in Ukraine and its solutions]. *Oblik i finansy – Accounting and Finance*, 1, 128–132 [in Ukrainian].
9. Kasyh, A. O. & Khyych, I. H. (2013). Teoretychni osnovy otsinky ta obliku nematerialnykh aktyviv [Theoretical basis of assessment and registration of intangible assets]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «KhPI». Zbirnyk naukovykh prats. Serii: Aktualni problemy upravlinnia ta finansovohospodarskoi diialnosti pidprijemstva – Bulletin of the National Technical University «KhPI»: Collected papers. Series: Current Affairs management and financial and business enterprises*, (50 (1023), (pp. 69–75). Kharkiv: NTU «KhPI» [in Ukrainian].
10. Kuzyk, N. P. & Boiarova, O. A. (2010). Aktualni problemy obliku ta otsinky nematerialnykh aktyviv [Actual problems of accounting and valuation of intangible assets]. *Oblik i finansy APK – Accounting and Finance AIC*, 3, 40–44 [in Ukrainian].
11. Mamontova, N. A. (2010). Novitni pidkhody do vyznachennia vartosti nematerialnykh aktyviv [New approaches to determining the value of intangible assets]. *Aktualni problemy ekonomiky – Actual problems of economy*, 5 (107), 228–235 [in Ukrainian].
12. Manakin, V. & Riabenko, O. (2010). Problema obliku nematerialnykh aktyviv v Ukraini [Problem of accounting for intangible assets in Ukraine]. *Skhid. Ekonomika – East. Economy*, 2 (102), 63–66 [in Ukrainian].
13. Martijanova, M. P. & Shyrina, T. H. (2010). Nematerial'nye aktivy predpriatija [Intangible assets of the enterprise]. *Byznes Ynform – Business Info*, 3 (2), 71–72 [in Ukrainian].
14. Miroshnyk, R. O. (2011). Upravlinnia rozvytkom nematerialnykh aktyviv pidprijemstva [Management of intangible assets of the company development]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika» Serii: Problemy ekonomiky ta upravlinnia – Bulletin of the National University «Lviv Polytechnic»: Collected papers. Series: Issues of Economics and Management*, (642), (pp. 91–95). Lviv: National University «Lviv Polytechnic» [in Ukrainian].
15. Mizhnarodnyi standart finansovoi zvitnosti (IAS) 38 «Nematerialni aktyvy»: zatverdzhenyi radoiu KMSBO u lypni 1998 r., zi zminamy i dopovnenniamy [Intangible assets: International Financial Reporting Standard (IAS) 38 approved by the IASC Board in July 1998, with amendments]. Retrieved from ade-solutions.com. (accessed 8 May 2016) [in Ukrainian].
16. Natsionalnyi standart 4 «Otsinka mainovykh prav intelektualnoi vlasnosti» vid 3.10.2007 r. № 1185 [Assessment of intellectual property rights, national standard 4 on October 3 2007, № 1185]. Retrieved from ade-solutions.com. (accessed 10 May 2016) [in Ukrainian].
17. Nashkerska, H. V. (2004). *Bukhhalterskyi oblik* [Accounting]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury [in Ukrainian].
18. Podatkovi kodeks Ukrainy [Tax Code Ukraine]. (2010, December 2). Kyiv: Ukrpravinform [in Ukrainian].
19. Polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 8 «Nematerialni aktyvy» vid 18.10.1999 r.

- № 242, zi zminamy i dopovnenniamy [Intangible assets: Provision (Standard) on October 18 1999, № 242, with amendments]. Retrieved from buhgalter911.com. (accessed 10 May 2016) [in Ukrainian].
20. Rejli, R. & Shvajs, R. (2005). *Ocenka nematerial'nyh aktivov [Assessment of intangible assets]*. Moscow: Kvinto-konsalting [in Russian].
21. Saiun, A. O. (2011). Formuvannia oblikovoi polityky nematerialnykh aktyviv [Formation of accounting policy for intangible assets]. *Finansovy prostir – Financial space*, 4, 93–95 [in Ukrainian].
22. Furmanchuk, O. S. & Nyzhnyk, A. V. (2010). Aktualni problemy obliku ta kontroliu nematerialnykh aktyviv [Actual problems of accounting and control of intangible assets]. *Ekonomika i rehion – Economy and region*, 4 (27), 111–116 [in Ukrainian].
23. Hitchner, Dzh. R. (2008). *Ocenka stoimosti nematerial'nyh aktivov [Estimation of cost of intangible assets]*. Moscow: Marosejka [in Russian].
24. Shchur, O. V. & Oleksiienko, T. V. (2010). Vyznannia ta identyfikatsiia nematerialnykh aktyviv [Recognition and identification of intangible assets]. *Ekonomika i rehion – Economy and region*, 1 (24), 80–85.
25. Foster, B. P., Fletcher, R. & Stout, W. D. (2003). Valuating Intangible Assets. *CPA Journal*, October, 18–22.
26. Hall, R. (1992). The strategic analysis of intangible resources. *Strategic Management Journal*, Vol. 13, 135–144.

И. М. Трунина, доктор экономических наук, профессор (Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского). **Направления усовершенствования учета нематериальных активов предприятия.**

Аннотация. Цель статьи заключается в определении путей совершенствования организации учета нематериальных активов, которые нынче приобретают все большую значимость в развитии предприятия, поскольку воплощают в себе такую сложную группу активов, как интеллектуальные активы предприятия. Преимущества и необходимость использования нематериальных активов в деятельности предприятия, которые определены в статье, формируют основу системного понимания значимости нематериальных активов.

Методика исследования. Решение поставленных в статье задач осуществлено с помощью таких общенаучных и специальных методов исследования: анализа и синтеза, систематизации и обобщения, диалектического подхода. **Результаты.** Финансовая отчетность украинских предприятий свидетельствует о том, что вопрос признания нематериальных активов и их отражения в учете находятся на этапе активной научно-методической разработки. В статье идентифицированы ключевые проблемы учета нематериальных активов и определены основные пути их решения. **Практическая значимость результатов исследования.** В статье предложено изменить структуру счета 12 «Нематериальные активы» и представлена его усовершенствованная форма. Основные научные положения статьи можно использовать в учетно-аналитической деятельности промышленных предприятий.

Ключевые слова: нематериальные активы, учет, план счетов, оценка, идентификация.

I. Trunina, Dc. Econ. Sci, Prof. (Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University). **Areas of improvement of intangible assets of the company.**

Summary. The purpose of the article was to identify the ways to improve the organization of intangible assets, which in modern conditions are becoming increasingly important in the development of the enterprise, as embody such a complex group of business assets as an intelligence assets. Advantages and necessity of using of intangible assets in the enterprise, as defined in article, form the basis of a systemic understanding of the importance of intangible assets. **Methodology of research.** The solution of these problems in an article carry on by such scientific and special methods of research, as the analysis and synthesis, systematization and generalization of dialectics methods, which are used while the systematization of approaches but the definition of intangible assets and in the pro-

---

cess of generalization problematic aspects of their accounting. **Findings.** The financial statements of Ukrainian companies shows that the issue of recognition of intangible assets and their reflection in the account at the stage of active scientific and methodical development. In the paper was identify key problems of the accounting of intangible assets and the main ways of their solution. **Practical value.** In the article was suggested changing in account structure 12 “ntangible assets” and presented his improved form. Main scientific article positions can be used in accounting and analytical work of industrial enterprises.

Keywords: intangibles, inventory, billing plan, evaluation, identification.